

Kök təhlili: 'a-m-n (أ-م-ن)

Semantik klaster: *sabitlik · əminlik · qorunmuşluq · etibarlılıq · güvən*

I. Əsas forma və anlamlar:

- **أمن ('amn)** — *sabitlik, təhlükəsizlik, əminlik*
- **إيمان ('īmān)** — *inanc deyil, əmin olunmuş qəbul* — sübut edilmiş mənaya daxilolma aktı.

Burada «iman» anlayışı sadəcə inanmaq deyil — bu, mənaya daxil olub, onu daxildə sabit hala gətirməkdir. Yəni, semantik tarazlaşma və qəbul olunmuş mənada dayanma.

II. Morfologiya və törəmələr

Forma Transkripsiya

Tərcümə və semantik funksiya

يُؤْمِنُونَ	<i>yu'minūnə</i>	onlar sabitləşmə icra edirlər (IV forma, kausativ)
أَمَّنَ	<i>'āmana</i>	o (kişi) özünü sabit hala gətirdi, proses bitmişdir
أَمِنَ	<i>'amina</i>	o təhlükəsiz, sabit vəziyyətdə idi
أَمِين	<i>'amīn</i>	etibarlı, güvənilən, sözündə duran
إِيمَان	<i>'īmān</i>	əminlik, sabit düşüncə, dəlilə əsaslanmış qəbul
مُؤْمِن	<i>mu'min</i>	<i>'amn</i> daşıyıcısı, konteyner

’*īmān* burada *kor-koranə inam* deyil — **şüurlu sabitlik** və **mənanın sübuta yetməsi** nəticəsində **daxili tarazlıq halı** deməkdir.

III. Akkad dili ilə paralellər

’*a-m-n* kökü ilə bağlı Akkad dilində də eyni semantik dairəyə daxil olan sözlər var.

Akkad sözü Transkripsiya	Mənası	Mənbə (klin yazı)
𒀭𒌦𒍪 <i>amānu(m)</i>	güvənmək, etibar etmək	<i>CAD A2, s. 123</i>
𒀭𒌦𒍪 <i>amnu</i>	təhlükəsizlik, əminlik	<i>CAD A2, s. 130</i>
𒀭𒌦𒍪𒍪𒍪𒍪 <i>ummanu</i>	usta, mütəxəssis, mənanı bilən	<i>CAD U, s. 200</i>

Semantik dairə (akkad):

- **amānu(m)** – “güvənli olmaq”, “əmin olmaq”, “özünü sabit hiss etmək”
- **amnu** – “daxili sabitlik”, “təhlükəsizlik” – ərəb “*amn*” sözünün sinonimi.
- **ummanu** – “bilici”, “usta” — mənaya tam hakim olan şəxs.

Akkad dili də bu kökün semantikasında sabitlik → güvən → bilik → ustalıq keçidini qoruyur.

IV. Müqayisəli semantik nəticə

PaNi metodu üzrə təhlil:

- ’*īmān* (إيمان) = sadə inanc yox, **qəbul olunmuş, sabitləşdirilmiş mənanın aktivləşdirilməsi**.
- *yu’minūnə* — yəni **özlərini mənada sabit hala gətirirlər** — bu, yalnız ruhani proses deyil, **semiotik və məntiqi tənzimlənmədir**.
- *bi-l-ghayb* ilə birlikdə bu hal — **görünməyən, lakin fəaliyyət göstərən qanuna** daxil olmaq deməkdir.
- Akkad dilində *amānu* və *ummanu* – **etibar, bilik, ixtisaslaşma** anlayışları ilə bu məntiqi dəstəkləyir.

Əlavə PaNi-formalar

Forma	Mətn daxilində funksiyası	PaNi üzrə interpretasiya
yu'minūnə	onlar sabitləşirlər (icradadırlar)	mənaya daxil olur və digərlərini daxil edirlər
əmənnə	onlar özləri üçün sabitlik təmin etdilər	mənanı yerində bərkidirlər, mənanı qorudular
əmənu	(onlar ki) sabitdirlər	mənada sabit, dolmuş haldadırlar

Nəticə

'a-m-n (أ-م-ن) kökü əsasında duran mənə:

- *stabilizasiya,*
- *mənayla dolmaq,*
- *mənə ilə harmoniyada olmaq,*
- *mənə üzərində ustalaşmaq.*

Bu təhlil, *yu'minūnə* terminini “inanırlar” kimi səthi tərcümədən çıxarıb, **semiotik, psixoloji və qnoyoseoloji** (bilik yönümlü) kontekstdə şərh edir.

Diqət etdinizsə, **أمن ('amn)** sözünü analiz etdiyimizdə, onun akkad dilindəki

𐎶𐎵𐎶𐎶𐎶𐎶 ummanu sözü ilə, Quranda istifadə olan **'ummāh (أُمَّة)** sözü arasında fonetik oxşarlıq vardır. Mövzunu nəzərə alaraq, anlayırıq ki, bu fonetik oxşarlıq heç də təsadüfi deyil. **PaNi** metoduna görə, bu artıq siqnaldır və buna reaksiya verməyə borcluyuq.

Öncədən deyiç ki, bu sözə yenidən qayıdacağıq. Mən, Müəllifin metoduna tabe olaraq, informasiyanın tədircən yüklənməsi metodu ilə işləyirəm.